

Валерій Баиманівський
НА ШЛЯХУ ДО „НЕОКЛАСИКИ”

Глибокий інтерес до здобутків світової літератури, віра в добро і справедливість – це важливі морально-психологічні аксіоми, що репрезентували талант М.Рильського. Основу його було закладено в родині, яка виховала юнака у високо-інтелектуальній атмосфері, на українських народних традиціях і звичаях. Так, у своїй автобіографічній статті „Із спогадів” поет писав: „... глибоко полюбив я на все життя Шевченка, Пушкіна, Міцкевича, трьох найдорожчих моїх учителів, а з любов’ю до народної творчості я, здається, і вродився”. Ця любов поглиблена була в мені впливом старших братів – Івана, дуже обдарованого музично, і Богдана, прекрасного виконавця українських пісень [1, с. 67]. Домашня підготовка сприяла тому, щоб Максима Рильського зарахували в третій клас Київської гімназії В.П. Науменка, а потім – медичний факультет Київського університету святого Володимира, а через три роки навчання – історико-філологічний факультет.

Викладачі гімназії та університету, серед яких поет з особливою любов’ю виділяв викладача літератури Дмитра Ревуцького, розвинули знання класичної поезії, поглибили інтерес до європейської, а особливо французької поезії. Великий вплив на мистецьке зростання М.Рильського мало оточення поета. Коли не стало батька юнака, то друзі забрали його до себе. Деякий час М.Рильський жив у родині М.Лисенка, це вплинуло на нього не тільки як на талановитого поета, а й як на музиканта-імпровізатора. „Найсильніше ж закріпило в душі цю любов до музики й пісні проживання моє на початку гімназичної науки в родині Миколи Лисенка. Сам Лисенко, бездоганний рицар української пісні, прекрасний композитор і піаніст, зостався в моїй пам’яті як найчарівніша людина” [1, с. 67]. Юрій Смолич, згадуючи враження від гри поета, писав: „Він грав (...) одне, потім друге, потім третє – не зупиняючись; грав схвильовано й задушевно, він був весь там – в мелодії, в царстві звуків, народжених гармонією почуттів” [2, с. 13]. У таку мить розкривалася артистична риса таланту письменника, особливо – вміння імпровізувати. Адже саме здатність М. Рильського вдало використовувати і розвивати здобутки світової культури відіграла неабияку роль у його становленні як неокласика. Заслуговує на увагу думка К. Чуковського: „Коли говорять про поета, що він парнасець і неокласик, нам уявляється далека від життєвих тривог, спокійна холоднувата людина. Але тим і чудова творчість

М.Рильського, що цей вірний прихильник класичної ясності, точності, чіткості, який надає перевагу залізній дисципліні у своїй ліриці, є одночасно одним із неперевершених наших поетів. Не можна без захоплень спостерігати, як крізь льодяну оболонку його строго витриманих сонетів, октав і терцин проривались бурхливі гейзери справжньої поетичної пристрасті” [2, с. 13-14].

Поет постійно перебуває у пошуках нових вражень, відчуттів, що можуть відкрити свої таємниці кожної хвилини. Він орієнтується на справжню красу: духовну, втілену в думках, почуттях, мріях, що утвердились в авторській уяві через ознайомлення з культурними цінностями світової літератури, та матеріальну, що виявилась у підході до художньої творчості. Важливе місце у його творчих пошуках займає сонет. Характер, високий інтелект, особливий літературний хист, любов до класичної досконалості запрограмували М. Рильського на прихильність до канонічної віршової побудови та захоплення живою культурною традицією. Так, у сонеті „Коли втікаючи од пильної роботи” поет заявляє:

„Коли, втікаючи од пильної роботи,
Сонетні лінії вирізуєш ти потай
І сам милуєшся, немов дитя, на них, –
Нехай тебе тоді ані докір, ні сміх
Не похитне в твоїй солодкій рівновазі” [5, с.33].

Відстоюючи класичні форми вірша, поет наголошує на важкій, виснажливій праці, яка дарує автору витончені, милозвучні рядки, що наповнюють його душу „солодкою рівновагою”.

Як бачимо, М.Рильський прихильно ставився до строгої форми класичної строфи. Він теоретично обстоював цей жанр, лаконізм і суворі закони якого дисциплінують думку і акцентують увагу автора на головному образі.

М.Зеров наголошував, що чарівність поетичних рядків М.Рильського криється в „широті його мистецького співчуття і розмаїтості його поетичних перевтілень” [3, с. 553]. Поету вдалося розкрити силу своєї поетичної фантазії, завдяки якій митець за мить опиняється в різних місцях нашої планети та її історії. Це досягається завдяки високій внутрішній культурі, глибоким знанням світового літературного процесу, на що вказують звернення до творчої спадщини Ніцше, Гайне, Бодлера та ін.

Сучасники М.Рильського (М.Зеров, П.Филипович, Ю.Меженко та ін.) наголошували на великій і наполегливій роботі поета над словом. Рукописи показують складний шлях до найбільш точного відтворення думки. Так, М.Зеров відзначав поетове „суворо-вибагливе до самого себе і власного доробку відношення” [3, с. 547]. Критик наголошував, що, переробляючи у 1926 році збірку „Під осінніми зорями”, „М.Рильський із 155 її поезій одібрав лише 61” [3, с. 548]. Вищезгадані позиції вказують на причини співпраці молодого поета з представниками української неокласики, які в основу творчих пошуків заклали ідею розуміння та осягнення всіх сторін

краси як досконалої форми. Неокласики репрезентували традиції класичної Європи, ідеальні образи розміщували у позачасовому, очищеному від історичних суперечностей середовищі, радили повернутися до античної величності й чіткості форм. Отож закономірно, що серед виразників „неокласичних” рис в українській літературі поряд з іменами М.Зерова, П.Філіповича, М.Драй-Хмари, О.Бургардта стоїть молодий, талановитий поет М.Рильський.

Як результат, уже в 1925 році Микола Зеров вказував на особливості авторського стилю М.Рильського: „зрівноваженість і прозорість форми, кляризм, чіткий епітет, міцна логічна побудова і строга течія мислі, поєднання безпосередності з філігранністю, афористичність” [4, с. 99]. Таким чином, зважаючи на мистецькі пошуки раннього періоду творчості поета, можемо виділити такі „неокласичні” риси його таланту, як повага до вивіренних часом здобутків літератури, відчуття та розуміння справедливості власних поглядів, ігнорування вимог щодо фанфарної творчості.

1. Рильський М.Т. Твори: У 10 тт. – Т. 1: Лірика. – К., 1960. – 355 с.
2. Костенко Н.В. Максим Рильський – мастер украинского классического стиха. – К., 1988. – 200 с.
3. Зеров М.К. Твори: У 2 тт. – Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці / Упоряд. Г.П. Кочур, Д.В. Павличко. – К.: Дніпро, 1990. – 601 с.
4. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст.: У трьох книгах. – К.: Рось, 1994. – Книга друга. – 718 с.
5. Борщевський В.М. Вивчення творчості М.Рильського в школі. – К., 1970. – 224 с.